

A mediterrán 5+5 párbeszéd, a CIHEAM és a regionális élelmezés-biztonság erősítésének kapcsolata

2013. november 27-én Algírban először találkoztak egymással a *mediterrán 5+5 párbeszéd* országainakⁱ mezőgazdasági miniszterei, 2014. február 6-án pedig ugyanitt került sor a [CIHEAM](#)ⁱⁱ-tagországokⁱⁱⁱ mezőgazdasági minisztereinek találkozására. Mindkét esemény egyik fő témája a térség élelmezés-biztonságának jövője volt, e multilaterális találkozók kapcsán pedig okkal vetődik föl a kérdés, képesek-e ezek érdemben erősíteni a regionális együttműködést és a mezőgazdaságról folytatott párbeszédet? A Földközi-tenger térségét azonban nem lehet az EU-tól függetlenül vizsgálni, mivel a kettő egymással szervesen összefüggő és egymásra ható geopolitikai egység. Ahogy a CIHEAM szakértője fogalmazott:

- arra van szükség, hogy az EU olyan ambiciózus KAP-ban gondolkozzon, ami belátható időn belül érdemben tekintetbe veszi az uniós agrárium külső kihívásait,
- minél több érdemi egyeztetésre van szükség az EU és a déli partnerek között annak érdekében, hogy a szomszédságpolitikai elvek és a megkötött együttműködési megállapodások maximális összhangban legyenek,
- nagyon fontos, hogyan alakul az EU jövője, ugyanis erős EU nélkül nincs érdemi euro-mediterrán együttműködés,
- az EU részéről el kell tudni fogadni, hogy az együttműködési területeket a déli partnerekkel közösen, konszenzussal kell meghatározni,
- az euro-mediterrán együttműködésben nem lehet figyelmen kívül hagyni, mi történik a déli partnerek határain túl,
- a sörös olasz uniós elnökség várhatóan komoly szerepet szán az euro-mediterrán kapcsolatok erősítésének.

Sébastien Abis^{iv} (CIHEAM) arra hívta föl a figyelmet, hogy mindezidáig nem kapott kellő figyelmet a mediterrán térségen belüli mezőgazdasági árucseré, ami stratégiai hiba volt az európai országok részéről, noha általában politikai síkon történtek érdemi lépések a térség országai közötti kapcsolatok erősítésére (5+5, Barcelonai Folyamat). Ezt az űrt az elmúlt évtizedekben a CIHEAM próbálta meg betölteni, elsősorban az agrárképzésre helyezve a hangsúlyt és ezt a térség országai közötti szakmai együttműködés szolgálatába állítani. Az olasz kormány volt az, aki életre hívta a 13 CIHEAM-tagország agrárminiszterének találkozóját, amit 2014-ben már 13. alkalommal tartottak meg – ezúttal Algírban (v.ö. 444/PAR/2013). Hozzátette, véleménye szerint a mediterrán együttműködésnek bizonyos szempontból „nem tett jót” az EU déli bővítése, mivel az ebben érintett országok inkább észak felé fordultak, értelem szerűen részesei lettek a KAP-nak, és a Földközi-tenger két partja közötti együttműködés valamelyest háttérbe szorult.

Az 5+5 ugyan viszonylag jól működik, de elsősorban biztonságpolitikai, migrációs és ezekhez kapcsolódó kérdéseket tárgyal, azt pedig kifejezetten az algériai fél erőfeszítéseinek lehet betudni, hogy először a fórum történetében 2013. novemberében Algírban a mezőgazdaság került az érdeklődés középpontjába. Abis szerint általában igaz, hogy a mezőgazdaság az elmúlt években egyre komolyabb figyelmet kap az euro-mediterrán együttműködésben, ezen belül is a következő kérdések szerepelnek leggyakrabban a megbeszélések napirendjén:

- hogyan lehet többet és jobban termelni egyre korlátozottabb természeti erőforrások mellett,
- miként tudnak az érintettek mindent elkövetni a minőség javítása, egységesítése érdekében,

- milyen formában és eszközökkel lehet az innovációt a termelés környezet-terhelésének csökkentése és a klímaváltozás szolgálatába állítani?

Egyértelmű, hogy a konkrét szakmai egyeztetések egyik fő témája a zöldség-gyümölcs termesztés, egyrészt azért, mert nagyon komoly szerepük van az egészséges mediterrán étrendben, másrészt azért, mert ezek termelésével a mediterrán térség érdemi szereplője a világpiacnak. Ezzel párhuzamosan nem lehet megkerülni azt sem, hogy egyéb termékekkel – gabona, hús – elsősorban a mediterrán partvidék északi részének országai tudják ellátni a déli szomszédokat, ezért a kétirányú árucserre fejlesztése kölcsönös érdek. Tagadhatatlan, hogy ellentétben az északi országokkal, ahol a KAP egy egységes politikát jelent mindenhol, a déli partvidék országai esetében ilyenről nem lehet beszélni, sőt az egyes országok közötti feszültségek is nehezítik az árucserét – ilyen pl. a mintegy húsz éve zárt algériai-marokkói szárazföldi határ. *(Ha a kapcsolatok normalizálódnának, Algéria egyik pillanatról a másikra komoly fölvevőpiacként jelenhetne meg a marokkói termék számára. Az ország jelenleg is*

komoly importőr, a jelenleg 37 milliós lakosság – ami évente 900 ezerrel nő – 400 kg/fős, kimondottan magas zöldség-gyümölcs igényét a belső termelés annak ellenére messze nem tudja kielégíteni, hogy az elmúlt tíz évben a nemzeti mezőgazdaság-fejlesztési programnak köszönhetően a zöldségtermelés volumene triplájára, a gyümölcsé duplájára nőtt. A térségben a francia alma második legnagyobb fölvevője Spanyolország után Algéria, a [FranceAgriMer](#) adatai szerint 2013-ban közel 54 ezer tonna érkezett belőle.)

Az már a 2004-es uniós bővítés sajátossága, hogy az akkor fölülvizsgált szomszédsági együttműködésben Ukrajna ugyanolyan státust kapott, mint Algéria, Tunézia és Egyiptom. A helyzet fonákja Abis szerint, hogy míg Ukrajnának különösebb nehézség nélkül egy későbbi tagságot is kész javasolni az EU, az észak-afrikai országok esetében ez szóba sem került. A közelmúltban történtek viszont egyértelműen jelzik, hogy Ukrajna semmivel sem kevésbé feszültséggel teli, mint a citált három észak-afrikai ország.

Abis kifejtette, arra volna szükség, hogy az EU olyan ambiciózus KAP-ban gondolkozzon, ami belátható időn belül érdemben tekintetbe veszi az uniós agrárium külső kihívásait, azaz egyszerre legyen képes keletre és délre tekinteni, egyaránt integrálni tudja a szoros mezőgazdasági együttműködési rendszerébe a kelet-európai és az észak-afrikai országokat. Aláhúzta, minél több érdemi egyeztetésre van szükség az EU és a déli partnerek között annak érdekében, hogy a szomszédságpolitikai elvek és a megkötött együttműködési megállapodások – célozva elsősorban az EU-Marokkó szabadkereskedelmi egyezményre – maximális összhangban legyenek. A „terepen” ezt a folyamatot a regionális együttműködések erősíthetik, ideértve a nemzetközi szakmai eseményeket is. Ellenkező esetben ugyanis attól kell tartani, hogy az uniós kérdések, üzenetek meg nem értése vagy félreértése miatt a déli országokban egy unió-ellenes hangulat nyer teret.

Sébastien Abis meggyőződése, hogy **a soros olasz uniós elnökség komoly szerepet szán az euro-mediterrán kapcsolatok erősítésének**^v, ami abból a szempontból is fontos, mivel az

uniós tagországok között meghatározó számban vannak mediterrán országok. Fontosnak tartja a milleniumi fejlesztési célok (MDG) jövőre esedékes fölülvizsgálatát, ami erősítheti a Földközi-tenger medencéjének szerepét, a milánói világkiállítás pedig a térség élelmezés-biztonsági kihívásaira hívhatja föl a figyelmet. Szintén 2015-ben érkezik el a Barcelonai Folyamat húsz éves évfordulója, ennek kapcsán egyelőre csak remélni lehet, hogy ezzel új lendületet kap ez az intézmény. Kifejtette, nagyon fontos az is, hogyan alakul az EU jövője, ugyanis erős EU nélkül nincs érdemi euro-mediterrán együttműködés. Viszont az EU részéről el kell tudni fogadni, hogy az együttműködési területeket a déli partnerekkel közösen, konszenzussal kell meghatározni, ellenkező esetben az egyik félnek nem lesz érdeke a valós partnerség. Hozzátette, az euro-mediterrán együttműködésben nem lehet figyelmen kívül hagyni, mi történik a déli partnerek határain túl, akár a Száhel-övezetben, akár a Közel-Keleten, mivel ezek az országok egyben a puffer szerepet is betöltik az EU déli határai mentén, elég csak a migrációra gondolni.

Somogyi Norbert, Párizs

ⁱ „Északról” Franciaország, Málta, Olaszország, Portugália, Spanyolország, „Délről” Algéria, Líbia, Marokkó, Mauritánia és Tunézia

ⁱⁱ Centre International de Hautes Etudes Agronomiques Méditerranéennes – Földközi-tenger Térségi Nemzetközi Agrártudományi Központ, nemzetközi szervezet, a letéteményes Franciaország, székhelye Párizsban van. Az 1962-ben alapított CIHEAM (www.ciheam.org) négy oktatási intézményt működtet a Földközi-tenger medencéjében, ezek Montpellier-ben, Zaragozában, Bariban és Chaniában (Kréta) található.

ⁱⁱⁱ A CIHEAM tagországai: Albánia, Algéria, Egyiptom, Franciaország, Görögország, Libanon, Málta, Marokkó, Oroszország, Portugália, Spanyolország, Törökország, Tunézia

^{iv} Sébastien Abis a mediterrán térséggel foglalkozó geopolitikai elemző, a *Centre international des hautes études agronomiques méditerranéennes* (felsőfokú mediterrán agrártanulmányok nemzetközi központja, [CIHEAM](http://www.ciheam.org)) igazgatótanácsának tagja, egyben az IRIS kutatója és a [Futuribles](http://www.futuribles.org) International tudományos tanácsadója. A CIHEAM valójában a Földközi-tenger térségének országai által alapított kormányközi szervezet (a letéteményes Franciaország), valamint agrármérnöki karok és kutatóintézetek hálózata.

^v Cosimo Lacirignola, a CIHEAM megbízott főtükára azért nem tudott a kerekasztal-beszélgetésen részt venni, mivel azzal egy időben az olasz kormány fölkerésére az olasz elnökség euromediterrán irányú programpontjain dolgozott.